

Asia: VN/7020/2024

Lausuntopyyntö tekoäly- ja tekijänoikeuspienryhmien loppuraporteista

1. Täydentäviä huomioita pienryhmien laatimiin loppuraportteihin

Onko pienryhmä 1: Tekoäly luovassa työssä loppuraportin sisältöön täydennettävää oman toimialasi osalta?

Tekoällyn nopeaa kehitystä kuvaa hyvin toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset pienryhmien työskentelyn jälkeen. Viimeisen kuukauden aikana olemme nähneet muun muassa todisteita kirjallisten teosten laajamittaisesta luvattomasta hyödyntämisestä tekoällyn kouluttamisessa, kohun kokonaan tekoälyllä suomennetusta romaanista, joka on kuluttajien saatavilla, ja Studio Ghiblin taiteellisen ja tekijänoikeudellisen pääoman luvattonta hyödyntämistä kuluttajille suunnatussa generatiivisessa tekoälysovelluksessa. On ilmeistä, että tekijöiden ansaitamahdollisuudet ja tekijänoikeudet heikkenevät nopeasti ja mahdollisesti myös peruuttamattomalla tavalla. Säätelyn hampaattomuus erityisesti koulutusdatan osalta tapahtuviin loukkauksiin on kestänyt.

Onko pienryhmä 2: Teknologia loppuraportin sisältöön täydennettävää oman toimialasi osalta?

Av-alan oikeudenhaltijoilta kuten käsikirjoittajilta, näyttelijöiltä ja ohjaajilta puuttuu käytännön mahdollisuudet käyttöehtojen merkitsemiseen. Yksittäinen tekijä ei voi valvoa omia oikeuksiaan, kun esimerkiksi koneluettavan opt-outin toteuttamiselle ei ole olemassa standardisoitua käytäntöä.

Onko pienryhmä 3: Oikeudelliset kysymykset loppuraportin sisältöön täydennettävää oman toimialasi osalta?

-

2.1 TOIMENPITEET

1. Kannatatko esitettyjä toimenpiteitä?

Kyllä.

Toimenpiteissä tulisi lisäksi huomioida paremmin tekoällyn koulutukseen ja hyödyntämiseen liittyvä läpinäkyvyys, joka on täysin olematonta tällä hetkellä. Teknologisien standardien luomiseen ja tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittämiseen tähtäävissä hankkeissa tulee olla oikeudenhaltijoiden ja tekijöiden edustus, ettei kehitystyö ja standardistointi tapahdu vain teknologia edellä.

2. Onko jokin toimenpide mielestäsi toista tärkeämpi?

-OKM:n tulisi toimia aktiivisesti Euroopan komission tekoälytoimiston suuntaan, jotta tekoälysäädöksen läpinäkyvyysvaatimukseen ja tekijänoikeuspolitiikkaan liittyvä komission ohjaus olisi mahdollisimman selkeää ja johtaisi tekijänoikeuksien kunnioittamiseen myös tekoälykäyttötilanteissa.

-Eurooppa-tasoiset ja kansainväliset standardit sekä käytänte- ja soveltamisohjeet.

3. Millä tavalla katsot, että toimenpiteet tulisi toteuttaa?

Tekoälyn sääntelyssä eurooppalainen yhteistyö on keskiössä. Suomen tulee vaikuttaa aktiivisesti EU:n päätöksentekoon tekoälykysymyksissä siten, että oikeudenhaltijoiden mahdollisuudet kestävään elinkeinoon eivät vaarannu ja oikeuksien loukkauksiin voidaan tehokkaasti puuttua.

2.2 KOULUTUS- JA TIEDOTUS

1. Kannatatko esitettyjä toimenpiteitä koulutukseen ja tiedotukseen liittyen?

Kyllä.

2. Onko jokin ehdotettu teema mielestäsi toista tärkeämpi?

Tekoälymallien kehittämiseen ja hyödyntämiseen liittyvien keskeisten näkökulmien kokoaminen pelisääntöjen/oppaan muotoon.

3. Millä tavalla katsot, että koulutus ja tiedotus tulisi toteuttaa?

OKM:n tulee laatia toimenpiteissä mainittu opas, sekä käytäntöjen kuvaus. Luovan alan järjestöt ja oikeudenhaltijoiden edustajat voivat toteuttaa erillisiä kampanjoita tekoälyn ja tekijänoikeuksien välisestä suhteesta, mutta tähän tarvitaan taloudellista resurssointia.

2.3 SELVITYKSET

1. Kannatatko esitettyjä aiheita selvitettäväksi?

Kyllä.

Ääntä, liikettä ja henkilön persoonaa (ml. henkilön ulkonäkö) suojaavan lainsäädännön vaikutusta tarkasteltaessa tulee huomioida myös vainajien oikeudet, joilla on erilainen suoja kuin elossa olevilla esiintyvillä taiteilijoilla.

2. Onko jokin selvityksen aihe mielestäsi toista tärkeämpi?

-Ääntä, liikettä ja henkilön persoonaa (ml. henkilön ulkonäkö) suojaavan lainsäädännön vaikutus tekoälyn kouluttamiseen ja käyttöön.

-Tekoälytyökalujen ehdot vaihtelevat olennaisesti ja sisältävät usein merkittäviä tekijänoikeudellisia riskejä luovan työn tekijöiden näkökulmasta, jolloin oikeudellisen neuvonnan ja avun tarve lisääntyy.

-Mitä tekijänoikeudellisesti relevanttia tapahtuu tekoälymalleja kehitettäessä ja hyödynnettäessä? Pienryhmätyössä tunnistettuihin kontaktipisteisiin ja avoimiin kysymyksiin liittyvä selvitystyö.

3. Millä tavalla katsot, että selvitykset tulisi toteuttaa?

OKM voi rahoittaa toteutettavia selvityksiä, joita alan järjestöt ja toimijat voivat toteuttaa. On kuitenkin selvää, että tarvitaan myös ministeriöjohtoista työtä, jotta asian selvittämisessä voidaan taata eri osapuolten mahdollisimman tasavertainen kohtelu.

3. Lopuksi

Muita huomioita pienryhmien laatimiin loppuraportteihin ja niissä esitettyihin suosituksiin?

Kuten jo 1. kohdan vastauksessamme totesimme, on tekoälyn kehitys huomattavan nopeaa. Tämä asettaa merkittävän paineen sääntelyn aikaansaamiselle ja sen noudattamiselle, sekä valvonnalle. On selvää, että tekoälyn kouluttamiseen on käytetty runsaasti tekijänoikeuden suojaamaa materiaalia, jolle ei ole olemassa käytön sallivaa lisenssiä. Olemme jo tilanteessa, jossa oikeuksia on loukattu ja taloudellista haittaa on aiheutunut, mutta oikeudenhaltijoiden keinot korvausten saamiseen ovat olemattomat. Onkin kiireellistä huolehtia, että tekoäly ei heikennä aineettomaan pääomaan perustuvia ansaintamahdollisuuksia ja elinkeinon harjoittamista.

Keskeiset eurooppalaiset kulttuuri- ja luovien alojen kattojärjestöt ovat antaneet maaliskuun lopussa yhteisen lausunnon EU:n AI Actin kolmannesta luonnoksesta GPAI-käytännestä. Lausunnossa vastustetaan luonnosta, koska se heikentää AI Actin tavoitteita. Lausunnon mukaisesti kolmas luonnos luo oikeudellista epävarmuutta väärintulkittessaan AI Actia, heikentäen samalla AI Actin velvoitteita. Luonnoksessa vähennetään GPAI-palvelujen tarjoajien vastuuta varmistaa, ettei palveluiden kouluttaminen loukkaa tekijänoikeuksia. Nykyinen luonnos vaarantaa avoimuuden ja läpinäkyvyyden, kun GPAI-palveluntarjoajien ei tarvitse ilmoittaa, noudattavatko ne oikeudenhaltijoiden esittämiä oikeudenrajoja vai eivät. Koulutukseen käytetty data tulee ilmoittaa avoimesti, jotta oikeudenhaltijat voivat tehokkaasti valvoa omia oikeuksiaan.

Numminen Matti
Audiovisuaalisen alan tekijät ry